

Den Grønne Trepert er Danmarks største samarbejdsovelse. Overalt i landet er landbrugere, naturorganisationer og kommuner ved at tegne stregerne til et nyt grønt danmarkskort i de lokale treparter med ambitiøse omlægningsplaner, der peger på helt konkrete forslag til arealomlægning, hvor der skal rejses skov, være møser og genetableres søer.

De lokale treparter og lodsejere orienterer sig løbende i nye og opdaterede kortgrundlag, bl.a. om jordernes retention og sammenholder det med konkret lokal viden om jorderne og potentiale for lavbund og vådområder, mens der løbende opnås mere viden om jordforhold og vandmiljøets tilstand gennem nye nationale forskningsprojekter.

Der er stort engagement fra lodsejerne til fremover at forvalte deres jorder på en ny måde, hvor der rettes op på klima, miljø og natur. Samtidig tages der ansvar for en stabil og bæredygtig fremtid for dansk landbrug, fødevareproduktion og arbejdspladser.

Midlertidig øget markregulering af landbrugets kvælstofudledninger vil være nødvendigt, men reguleringen udfases i takt med, at arealomlægningen realiseres. At nå i mål kræver både stort og kollektivt ansvar og individuel handling af de enkelte lodsejere. Aftalepartierne er derfor enige om, at overgangen til en ny kvælstofreguleringsmodel (NRM) skal understøtte den store lokale og frivillige indsats hos landbrugerne.

Overgang til en ny kvælstofreguleringsmodel

Af *Aftale om et Grønt Danmark* af 24. juni 2024 og *Aftale om Implementering af et Grønt Danmark* (trepartsaftalen) (regeringen (Socialdemokratiet, Venstre og Moderaterne), Socialistisk Folkeparti, Liberal Alliance, Det Konservative Folkeparti og Radikale Venstre) af 18. november 2024 fremgår, at den nuværende markregulering af landbrugets kvælstofudledninger erstattes af en ny udledningsbaseret markregulering i 2027.

Med *Delaftale om principper for ny reguleringsmodel, berunder braklægningspunktet, som led i Implementering af et Grønt Danmark* af 18. juni 2025 besluttede aftalekredsen at fastsætte braklægningspunktet *oplandspecifikt* svarende til den teoretiske reference, hvor vandoplandet netop kan overholde udledningsgrænsen ved dyrkning af vårbyg med efterafgrøder (gødsket med den anvendte mængde husdyrgødning i vandoplandet suppleret med handelsgødning til norm) på hele landbrugsarealet i vandoplandet. Aftalepartierne noterer sig, at den samlede kvælstofeffekt af NRM ved regulering op til det besluttede braklægningspunkt foreløbigt er skønnet til ca. 9.600 ton i et nulscenarie uden arealomlægning. Dette svarer til en additional kvælstofeffekt på ca. 7.900 ton i et nulscenarie uden arealomlægning, der kan sammenlignes med kvælstofeffekten af den nuværende 'målrettede regulering' på ca. 3.500 ton.

I tillæg til delaftalen af 18. juni 2025 træffes med denne delaftale beslutning om de udestående modelvalg for NRM og hvordan reguleringen sammentænkes med den ambitiøse arealomlægning, der er hovedmotoren i trepartsaftalen, og som via Danmarks Grønne Arealfond og den stærke lokale forankring i de lokale grønne treparter skaber forudsætningerne for at nå målene i EU's vandrammedirektiv.

Kvotetildelingsmodel og kompensation

På baggrund af vandområdeplanerne fastsættes et *udledningsmål* for kystvandoplandene, der angiver den maksimale udledning fra markarealet til kystvandet, som er foreneligt med indfrielse af kvælstofindsatsbehovet i medfør af EU's vandrammedirektiv. På baggrund heraf fastsættes i NRM en *udledningsgrænse* for kystvandoplandet, som i udgangspunktet svarer til det samlede *udledningsmål*, idet der dog sættes et loft for reguleringstrykket givet ved 'braklægningspunktet'. Udledningsgrænsen i et kystvandopland omsættes til et antal udledningskvoter, som fordeles mellem bedrifterne i kystvandoplandet ud fra en kvotetildelingsmodel.

På den baggrund er aftalepartierne enige om følgende model for kvotetildeling:

- I kystvandoplande med et højere reguleringstryk fordeles kvoterne efter en hybridmodel bestående af 25 pct. "flad model" (hvor kvoterne fordeles ligeligt ud på hver hektar) og 75 pct. "VISA-model" (hvor kvoterne fordeles, så reguleringsbyrden udlignes som følge af jordernes retention, jordtype og afstrømning).
- I kystvandoplande med et lavere reguleringstryk svarende til et reguleringstryk på maksimalt 4.000 ton kvælstofreduktion i den nuværende målrettede regulering fordeles alle kvoterne med en ren VISA-model.

Aftalepartierne er dertil enige om følgende kompensationsmodel:

- Landbrugerne modtager grundkompensation, der kompenserer for de markrelaterede tilpasningsomkostninger maksimalt op til gennemsnitsomkostningerne i oplandet. Kompensationen udbetales pr. hektar markareal med henblik på at understøtte en teknologi- og virkemiddelneutral regulering. Kompensationen differentieres efter reguleringsniveau på baggrund af tilpasningsomkostningerne i det kystvandopland, bedriften er placeret i, hvilket er i overensstemmelse med trepartsaftalen.
- I 2027 og 2028 ydes et midlertidigt tillæg til sårbare jorder. Tillægget udfases delvist i 2029 (med 33 pct.) og fuldt ud (til 0 kr.) fra og med 2030. Der ydes et permanent fratræk i kompensationen til bedrifter med robuste jorder.
- Der ydes desuden en generel midlertidig omstillingsstøtte i 2027, der tager højde for højere tilpasningsomkostninger i en begrænset overgangsperiode ifm. opstart af system for handel med kvoter, håndtering af overskydende husdyrgødning mv., som delvist udfases i 2028 og fuldt ud (til 0 kr.) fra og med 2029.
- Der ydes målrettet midlertidig omstillingsstøtte til kvægbedrifter pba. meromkostninger til grovfoder i de første år. Støtten forudsættes som udgangspunkt udfaset til 0 kr. fra og med 2031.
- Samlet set understøtter nedtrapningen af kompensationen incitamentet til arealomlægning.
- Kompensationen skal verificeres af en uafhængig forskningsinstitution. Aftalepartierne noterer sig, at løsningen skal være simpel og implementerbar.

Langsigtet loft for kompensation

Arealomlægning er hovedmotoren til at nå målene i vandrammedirektivet. En offensiv arealomlægning foretages både med det formål at indfri det resterende indsatsbehov samt at mindske den midlertidigt forhøjede markregulering, der med den skærpede miljøgaranti træder i kraft fra 2027.

Aftalepartierne er derfor enige om at sætte et langsigtet loft for kompensation ved, at det forudsættes, at:

- Der fra og med 2032 som minimum er foretaget arealomlægning svarende til, at kvælstofeffekten af reguleringen kan sænkes med 18 pct. på tværs af landet i forhold til nul-scenariet uden arealomlægning. Dette svarer med nuværende grundlag til en reduktion af den additionelle kvælstofeffekt af reguleringen på 1.400 ton (fra ca. 7.900 til ca. 6.500 ton).
- Endvidere forudsættes det, at der fra og med 2033 til og med 2035 er foretaget yderligere arealomlægning svarende til, at kvælstofeffekten af reguleringen kan sænkes med yderligere 6 pct.-point pr. år på tværs af landet i forhold til nulscenariet uden arealomlægning. Dette svarer med nuværende grundlag til en reduktion af den additionelle kvælstofeffekt af reguleringen på ca. 2.900 ton i 2035 (fra ca. 7.900 til ca. 5.000 ton).

Aftalepartierne er således enige om, at der med reguleringen fra og med 2032 til og med 2035 maksimalt kan kompenseres svarende til, at den additionelle kvælstofeffekt af reguleringen er nedbragt med 18 pct. (svarende til 6.500 ton på det nuværende grundlag) og med yderligere 6 pct.-point pr. år i perioden fra og med 2033 til og med 2035. Dermed vil kompensationen maksimalt kunne svare til, at kvælstofeffekten af reguleringen er reduceret med 37 pct. fra og med 2035 (svarende til en resterende additionel kvælstofeffekt på ca. 5.000 ton på det nuværende grundlag) som følge af arealomlægning efter indgåelse af trepartsaftalen.

Såfremt kvælstofindsatsbehovet stiger i forbindelse med fremtidige opdateringer heraf, øges den kompenserede kvælstofindsats svarende til en evt. stigning i reguleringen. Mekanismen fungerer uafhængigt af omfanget af evt. udestående kvælstofindsatsbehov. Det skal afklares, hvordan kompensationsreduktionen skal fordeles ved mindre arealudtag end forudsat.

Genbesøg

I *Aftale om Implementering af et Grønt Danmark* indgår en række genbesøg med betydning for kvælstofindsatsen:

- **Medio 2026** skal der ske en opgørelse af fremdrift i arealomlægningen samt opdatering af kvælstofindsatsbehovet med henblik på at kunne fastlægge niveau for markreguleringen for 2027.
- **Inden udgangen af 2026** skal der træffes beslutning om, hvordan der skal ske målopfyldelse i de oplande, der ikke har kunnet sikre målopfyldelse med planlagt arealomlægning og regulering. Regeringen forelægger inden genbesøget af kvælstofindsatsen medio 2026 et beslutningsgrundlag for aftalepartierne, der kan danne grundlag for udmøntningen af den skærpede miljøgaranti, så den kan effektueres fra og med 2027, herunder oplæg til fuld målopfyldelse. Beslutningsgrundlaget skal indeholde både regulering og

statsligt opkøb. Det skal understøttes af erhvervsøkonomiske, samfundsøkonomiske og statsfinansielle konsekvensvurderinger og vægte omkostningseffektivitet og ro om jordpriserne. Planen kan indeholde øget statsligt opkøb og/eller midlertidigt øget regulering fra 2027 baseret på ny reguleringsmodel, hvor der gives kompensation for omkostninger ved målrettet regulering differentieret efter reguleringsniveau. Evt. øget opkøb skal være effektueret hurtigst muligt og senest i 2028 og kan om nødvendigt sikres via ekspropriation, således at målopfyldelse kan sikres senest i 2030. Regeringen vil primo 2026 præsentere aftalekredsen for en ramme for beslutningsgrundlaget.

- **Senest i 2027** skal tilskudsmodellen for privat skovrejsning genbesøges med henblik på evaluering af ordningens effekter. Inden genbesøget skal skovloven revideres, så der i forbindelse med genbesøget kan træffes beslutning om ændringer i skovrejsningsordningen, der understøtter, at ny urørt skov indrettes med særligt henblik på at understøtte naturlige processer og fremme natur og biodiversitet.
- **I 2027** genbesøges lavbundsindsatsen, hvor der fx tages stilling til, om afgiften skal forøges, hvis der ikke er udsigt til at udtage 140.000 ha kulstofrige lavbundslande inkl. randarealer inden 2030.
- **I 2026, i 2029 og derefter hvert tredje år** skal kvælstofindsatsbehovet opdateres, herunder på baggrund af nye data mv.

Med overgangen til NRM skal der dertil årligt fastsættes en udledningsgrænse for hvert af kystvandoplandene, ud fra hvilken antallet af udledningskvoter udmeldes og fordeles til bedrifterne inden for oplandet ud fra den besluttede kvotetildelingsmodel. Der vil årligt skulle gøres status på arealomlægningen med henblik på at kunne udmelde udledningskvoterne, herunder de vådlægningsindsatser, hvor der ved ekstensivering er medtalt vådlægningseffekt, men også for den øvrige arealomlægning som fx skovrejsning. I den forbindelse vil aftalepartierne årligt gøre status, om modellen fungerer efter hensigten, herunder om der er utilsigtede negative konsekvenser, om der er tilstrækkeligt incitament til arealomlægning, om der er afløb for skovordningen, eller om justeringer er nødvendige for at sikre aftalens arealmålsætninger. Aftalepartierne er i den forbindelse enige om, at der i 2029 også gøres status på integreringen af økologer i NRM, herunder hvordan reguleringen har påvirket incitamentet til omlægning til økologi.

Aftalepartierne noterer sig, at der forud for genbesøget i 2026 vil blive opgjort konsoliderede kvælstofeffekter af indsatserne og samspillet mellem disse.

Ændringer i rammer og grundlag for markreguleringen

Ved overgangen til NRM ændres tilgangen bl.a. fra en *tildelingsbaseret* til en *udledningsbaseret* regulering, hvor den samlede udledningsgrænse for kystvandoplandet fordeles ud på bedrifterne via udledningskvoter.

Aftalepartierne er enige om, at med indførelsen af udledningskvoter i markreguleringen skal der også indføres mulighed for, at bedrifterne kan handle med kvoterne inden for samme kystvandopland. Det vil øge omkostningseffektiviteten af reguleringen, så landbruget kan levere kvælstofreduktionerne for færre omkostninger, særligt når landbrugere og konsulenter har opbygget erfaring med handelssystemet. Der vil således også være mulighed for at handle sig til mere udledningskvote fx i

tilfælde, hvor efterafgrøder er slået fejl, såfremt der er udledningskvoter til salg inden for oplandet.

For at give bedrifterne fleksibilitet til at håndtere naturlige udsving i kvælstofudledningen imellem årene (fx som følge af variationer i vejrforhold og sædskifte) er aftalepartierne enige om at indføre en udledningskvoteopsparing, så en andel af uforbrugte udledningskvoter i et år kan opspares med henblik på at kunne benyttes i et senere år.

De endelige rammer for opsparingsmekanismen, herunder begrænsninger for opsparingsens størrelse og anvendelse i de enkelte år samt udløbsfrist for opsparede kvoter, fastlægges i 2026 ud fra en kommende miljø- og direktivvurdering. Modellen forelægges aftalekredsen.

Manglende efterlevelse af udledningskvoten vil medføre, at bedriften bliver underlagt sanktioner, og den manglende effekt fratrækkes udledningskvoten det efterfølgende år.

Økologi er en vigtig brik i den grønne omstilling af landbruget, da flere økologiske arealer vil fremme en produktion med færre sprøjtemidler og færre udledninger til gavn for klima, miljø, drikkevand og natur. Inkludering af økologi i NRM forventes at stille økologiske bedrifter bedre end i dag, eftersom økologiske bedrifter generelt er mere kvælstofekstensive. Incitamentet til omlægning til økologisk drift forventes derfor at stige ved overgangen til NRM. Med inkluderingen af økologiske bedrifter forventes økologi således at udgøre et bidrag til, at vandområderne når i mål med de nødvendige kvælstofindsatser i takt med indfrielse af trepartsaftalens ambition om en fordobling af det økologiske areal. Aftalepartierne er enige om, at økologiske bedrifter omfattes af NRM. Det skal også ses i lyset af, at der kan være behov for at reducere udledningen fra den økologiske markdrift, når den samlede kvælstofudledning fra landbrugsarealet ved overgangen til NRM reguleres, og reguleringstrykket samtidig skærpes betydeligt.

Der igangsættes en analyse af de samlede incitamentsstrukturer for økologisk markdrift, som færdiggøres i 2026. Analysen skal bl.a. afdække behovet for justeringer i tilskudsmulighederne i den økologiske arealstøtte, herunder kvælstoftillægget og mulighederne for at øge basissatsen for økologisk arealstøtte, med henblik på at understøtte ambitionen om en fordobling af det økologiske areal i 2030. Derudover skal analysen afdække mulighederne for at differentiere den økologiske arealstøtte i form af et områdespecifikt drikkevandstillæg med henblik på at fremme økologien i områder med særlige drikkevandsinteresser. Som en del af analysen vil man inddrage relevante eksterne aktører fra økologisektoren. Analysen skal derfor vise en løsning, hvor der også fremover vil være incitament til økologisk drift i områder med et lavt reguleringstryk. I forbindelse med den næste CAP-periode fra 2028 vil der skulle ses på, hvordan EU's landbrugsstøtte generelt kan understøtte danske prioriteter, herunder bidrage til klima- og kvælstofindsatsen via blandt andet økologisk markdrift. Derudover skal der årligt gøres status på udviklingen af det økologiske areal med henblik på at indfri ambitionen om en fordobling af det økologiske areal. Der skal bl.a. ses på behovet for at iværksætte nye tiltag og udviklingen i efterspørgslen på økologiske fødevarer. Det vil blandt andet ske i regi af opfølgning på regeringens økologistrategi.

Aftalepartierne er enige om, at der afsættes 11,2 mio. kr. årligt i perioden 2027-2029 til driften af Innovationscenteret for Økologisk Landbrug for at sikre fortsat understøttelse af forskning og udbredelse af viden om økologi. Tiltaget finansieres ved en omprioritering af midler fra Fonden for økologisk landbrug.

Aftalepartierne noterer sig, at regeringen har igangsat en analyse af baggrunden for stigende fødevarerpriser. Der gennemføres i den forbindelse også en analyse af pris-sætningen på økologiske fødevarer, der belyser udviklingen i indtjening og omkostninger og de vigtigste barrierer for øget salg og produktion af økologiske fødevarer. Med afsæt i analysen kan der peges på initiativer, der reducerer barrierer og styrker konkurrencen til gavn for både producenter og forbrugere og bidrager til den ønskede fordobling af økologien.

Aftalepartierne noterer sig, at NRM er en ny stor og kompleks opgave for landbrugerne, idet det er en helt ny tilgang til kvælstofreguleringen end den nuværende kvælstofregulering. I NRM vil bl.a. afgrøder og sædskifter indgå som nye virkemidler, og placering af virkemidlerne får langt større betydning for den enkelte landbruger. Det medfører behov for, at landbrugerne planlægger mere detaljeret på markniveau.

Aftalepartierne noterer sig, at it-understøttelsen af kvælstofreguleringen er en omfattende og kompleks udviklingsopgave, som skal gennemføres på kort tid, og derfor er forbundet med en vis risiko. Aftalepartierne vil løbende blive orienteret om fremdriften og håndtering af de væsentligste risici, der måtte opstå i udviklingsarbejdet.

Håndtering af braklægningskrav

Det såkaldte braklægningskrav (GLM 10-kravet under EU's fælles landbrugspolitik) følger af *Aftale om grøn omstilling af dansk landbrug* af 4. oktober 2021 (Landbrugsaftalen) og pålægger landbrugere at udlægge 4 pct. af deres omdriftsarealer som ikke-produktive arealer og landskabstræk. Kravet opfyldes i dag primært gennem midlertidig braklægning.

Med henblik på at øge antallet af arealer, der kan indgå i en permanent arealomlægning til mere skov og natur, er aftalekredsen enige om, at braklægningskravet ophører fra 2027, så kvælstofeffekten (ca. 450 tons i områder med indsatsbehov), der er nødvendig for at forhindre en forringelse af vandmiljøets tilstand, i stedet hentes via udledningsgrænsen i NRM med de mulige virkemidler, der indgår heri.

Aftalepartierne noterer sig, at kvælstofeffekten af braklægningskravet i områder med indsatsbehov hentes udover den additionelle kvælstofeffekt af NRM ved regulering op til braklægningspunktet (foreløbigt beregnet til 7.900 ton på baggrund af den besluttede metode for fastlæggelse af braklægningspunktet), jf. *Delaftale om principper for ny reguleringsmodel, herunder braklægningspunktet, som led i Implementering af et Grønt Danmark*.

Regeringen vil i dialog med EU-Kommissionen afdække muligheden for et ikke-stedspecifikt ophør af braklægningskravet i områder uden indsatsbehov.

Tilgang til opgørelse af arealomlægning ifm. genbesøget af kvælstofindsatsen

Af *Aftale om Implementering af et Grønt Danmark* fremgår det, at der fastsættes et højere midlertidigt krav til markregulering med effekt i 2027 svarende til den del af et vandområdes indsatsbehov, der ikke er indfriet med arealomlægning realiseret i 2027 (som opgjort medio 2026). Aftalepartierne er enige om, at den aftalte opgørelse af arealomlægningsindsatsen medio 2026 består af 1) gennemført arealomlægning på opgørelsestidspunktet og 2) udtagningsprojekter, der prognosticerer færdiggjort i løbet af reguleringsåret 2027. De enkelte kystvandoplandes udledningsgrænse fastlægges på baggrund af denne opgørelse og det resterende kvælstofindsatsbehov.

For såkaldte særligt udfordrede områder og akutområder, hvor kvælstofindsatsbehovet ikke kan indfries med regulering til braklægningspunktet, samt for mer-indsatsbehovet i scenarie 1 i forhold til scenarie 3 i *Second Opinion* gælder, at den fulde kvælstofeffekt af et højeffektivt projekt bliver medtalt, såfremt jorden er ekstensiveret, og lodsejeren har forpligtet sig til at deltage i et udtagningsprojekt. Muligheden for at medtælle vådlægningseffekten allerede fra ekstensiveringstidspunktet er en engangsmulighed ved opgørelsen af arealomlægningsindsatsen i medio 2026, som foretages vandopland for vandopland. Vådlægningseffekten af det højeffektive projekt vil blive medtalt i opgørelsen af markreguleringen fra 2027 til 2030, hvis jorden er ekstensiveret, og lodsejeren har forpligtet sig til at deltage i et vådlægningsprojekt og følger en bindende proces for projektet.

Aftalepartierne er enige om følgende bindende proces frem mod endelig vådlægning af arealet, såfremt den fulde effekt skal kunne tælle med, når arealet er ekstensiveret gennem ordningerne for enten midlertidig eller permanent ekstensivering eller som en del af vådlægningsprojektet:

- Reguleringsåret 2027: Fuld effekt medregnes i 2027, hvis der i omlægningsplanerne er indtegnet et skitseprojekt i MARS på arealer, der er søgt ekstensivering på i 2026. Omlægningsplanerne principvedtages i kommunerne i december 2025 og skal løbende opdateres.
- Reguleringsåret 2028: I det andet år kan den beregnede fulde effekt kun fastholdes på arealerne, hvis arealet indgår i en ekstensiveringsordning, og hvis der i MARS er registreret, at der pågår en forundersøgelse på arealet.
- Reguleringsårene 2029 og 2030: I det tredje og fjerde år, kan den beregnede fulde effekt kun fastholdes, hvis der udover ekstensivering i hhv. 2028 og 2029 også er registreret et tilsagn til etablering i MARS.
- Reguleringsåret 2031: I 2030 forudsættes vådlægningsprojektet realiseret, og modellen for beregning af fuld effekt ophører for reguleringsåret 2031.

Det vil være muligt at medtælle effekten af vådlægning allerede på ekstensiveringstidspunktet i oplande med et restindsatsbehov efter regulering til braklægningspunktet til reduktion af hele indsatsbehovet, dog kun til et niveau, der svarer til den nuværende regulering i oplandet, da der ellers vil være tale om en mer-udledning ift. i dag.

For at opnå større sikkerhed for, at midlertidigt ekstensiverede arealer forbliver ekstensiverede og realiseres i vådlægningsprojekter, er aftalepartierne enige om, at det

er en forudsætning, at ansøgere af midlertidig ekstensivering afgiver en hensigtserklæring om, at arealet skal indgå i et vådlægningsprojekt. Hvor ansøger er forpagter af jorden, erklærer denne samtidig, at hensigten er afstemt med lodsejer.

Midlertidigt ekstensiverede arealer med hensigtserklæring tilknyttet udstilles offentligt i dataportalen MARS, hvor de lokale treparter har udarbejdet deres omlægningsplaner.

De lokale treparter følger løbende op på omlægningsplanerne og understøtter arealomlægningen fra 2026, herunder kvælstofindsatsen, lavbundsindsatsen, skovrejsningsindsatsen samt naturindsatsen, der kan bidrage til mål om mindst 20 pct. beskyttet natur i den kommende natur- og biodiversitetslov. Det er en fælles opgave for de lokale treparter, at der er tydelighed om ansvar for fremdrift i de vådlægningsprojekter, hvor vådlægningsseffekten er medtalt allerede på ekstensiveringstidspunktet, herunder i myndighedernes sagsbehandling. Såfremt der ikke sker den ønskede fremdrift i søgning og gennemførelse af vådlægningsprojekter, afklares det, hvad der skal til for, at der sker progression inden fristerne i den bindende proces. Strukturelle barrierer for fremdriften i vådlægningsindsatsen drøftes via Politisk Forum for Arealudtag.

Endelig vil CO₂e-afgiften på udledninger fra kulstofrige lavbundslande øge incitamentet til at indgå i udtagningsprojekter. Aftalepartierne vil skulle tage stilling til en implementeringsmodel for afgiften, herunder hvordan det sikres, at afgiften kun berører de lodsejere, der ikke ønsker at indgå i et udtagningsprojekt, *jf. Aftale om et Grønt Danmark*. Det skal endvidere sikres, at afgiftsmodellen ikke giver mulighed for planlægning og spekulation med henblik på unddragelse af afgiften uden udtagning.

Natur

Aftalepartierne er enige om, at overgangen til NRM skal ske i samspil med den massive arealomlægning til mere og bedre natur, som blev sat i gang med treparts-aftalen.

Signaturprojekter

Lige nu vedtages der overalt i landet lokale omlægningsplaner, hvor repræsentanter fra kommunerne, Landbrug & Fødevarer samt Danmarks Naturfredningsforening sammen tegner fremtidens grønne danmarkskort. Flere steder indtegnes store sammenhængende naturområder som mulige signaturprojekter, hvor eksisterende natur kan sammenbindes ved at tage landbrugsjord ud af drift og udlægge arealerne til ny natur. Aftalepartierne sætter som mål, at der i samarbejde med naturfonde realiseres mindst 10 signaturprojekter frem mod 2035.

Frem mod 2030 er der under Danmarks Grønne Arealfond samlet afsat ca. 28 mia. kr., inkl. CAP-midler, til tilskudsordninger, der skal omdanne landbrugsarealer til natur og skov. Heraf er der afsat ca. 5,2 mia. kr. til skovrejsning, ca. 9,4 mia. kr. til udtagning af kulstofrige lavbundslande og indtil videre 2,6 mia. kr. til vådområder samt ca. 1 mia. kr. til permanent ekstensivering.

Midlerne til skov, vådområder og permanent ekstensivering prioriteres først og fremmest til vandoplande, der har et restindsatsbehov efter regulering til braklæg-

ningspunktet (særligt udfordrede oplande og akutområder) for så vidt muligt at bidrage til målfrielse iht. vandrammedirektivet. Med henblik på at understøtte etableringen af store, sammenhængende naturområder gennem anvendelse af de forskellige udtagningsordninger er aftalepartierne enige om, at signaturprojekter i oplande med et indsatsbehov eller områder med stort lavbundspotentiale vil være et prioriteringshensyn for midler i Danmarks Grønne Arealfond.

Aftalepartierne er enige om at afsætte 10 mio. kr. i 2026 til indledende analyse og kortlægning af ca. 5 store sammenhængende signaturprojekter. Afdækningen af potentielle projekter sker med afsæt i projekter, der indgår i de lokale omlægningsplaner i områder med et indsatsbehov eller i områder med stort lavbundspotentiale. Projekterne skal have natur som det primære formål, herunder beskyttet natur og genopretning af specifikke naturtyper, fx overdrev, strandenge og moser. Arbejdet med den indledende analyse og kortlægning forankres i Naturstyrelsen (NST), i koordination med de lokale treparter. Relevante parter, herunder lodsejere, landbrug, kommuner, organisationer og fonde, vil inddrages i arbejdet og få mulighed for at bidrage til udformning af de konkrete signaturprojekter. Der igangsættes indledende analyse og kortlægning af minimum 5 store sammenhængende signaturprojekter allerede i 2026 og et mål om at for de resterende 5 projekter skal indledende analyse og kortlægning igangsættes, så signaturprojekterne er igangsat inden 2029. Aftalepartierne vil hurtigst muligt blive præsenteret for forslag til de 5 projekter, der kan indgå i den indledende analyse og kortlægning allerede i 2026.

Kommuner og naturfonde inddrages så tidligt som muligt – gerne i den indledende analyse og kortlægning - i Naturstyrelsens arbejde med kommende signaturprojekter. Herved vil kommuner og naturfonde i højere grad kunne erhverve relevante jorder i området forud for projektstart og dermed blive aktive medspillere i at realisere signaturprojekterne. Det vil muliggøre, at jordfordelingsproces og strategi for opkøb af jord vil kunne tilrettelægges, så det giver bedst mulighed for at udvikle store, sammenhængende naturområder.

Det skal undersøges, om der kan udarbejdes en konkret model for videresalg af arealer fra Naturstyrelsen, så kommuner og naturfonde om muligt får forrang til at købe projektarealer til realisering af signaturprojekter over andre potentielle købere af arealet.

Aftalepartierne er enige om at afsætte 140 mio. kr. fra rammen til kvælstofreducerende tiltag i Danmarks Grønne Arealfond til at bidrage til realisering af signaturprojekter. Midlerne skal fungere som limen, der kan bidrage til signaturprojekterne ud over de konkret afsatte midler til udtagningsordninger. Realisering af signaturprojekterne forudsætter et tæt samarbejde og finansiering mellem bl.a. kommuner, lokale treparter, organisationer, lodsejere, fonde og staten, herunder prioritering af midler i Danmarks Grønne Arealfond, jf. ovenstående. Aftalepartierne vil løbende orienteres om fremdrift i signaturprojekterne.

Forbedret natur gennem Pleje af græs- og naturarealer

For at kunne understøtte naturforvaltning af store sammenhængende naturområder imødekommes overansøgningen i tilskudsordningen til Pleje af græs- og naturarealer (PLG) i 2025 på 65 mio. kr. Såfremt der skulle komme overansøgning i de kommende år, vil aftalepartierne arbejde for at tilvejebringe finansiering. Dertil forpligter aftalepartierne sig til at arbejde for, at naturordninger som fx Pleje af græs- og

naturarealer og Rydning og forberedelse til afgræsning kan søges på signaturprojekter.

Helårsgræsning med et naturligt lavt græsningstryk skaber de bedste betingelser for biodiversiteten på naturarealer. Derfor er aftalepartierne enige om at ændre tilskudsordningen PLG, så den fremmer ekstensiv helårsgræsning med et naturligt lavt græsningstryk. Der sættes gang i arbejdet med at indføre en øvre grænse for græsningstrykket på 400 kg dyr/ha som et krav i ordningen på arealer med høj naturværdi i 2027. I tillæg arbejdes der for, at der kan gives tilskud til nedsat græsningstryk, helårsgræsning og samgræsning på PLG-arealer samt tilskud til skovgræsning, frem mod den kommende periode for EU's landbrugspolitik (CAP) fra 2028. Det bemærkes, at overgangen til den nye CAP-periode kan medføre ændrede regler og finansieringsmuligheder, hvorfor der tages forbehold herfor.

Græsningstryk og slæt i permanent ekstensivering samt øget anvendelse af græs til biogas

Med trepartsaftalen blev det aftalt, at der skal arbejdes for, at der i ordningen for permanent ekstensivering skal sikres gode vilkår for biodiversitet, herunder ved at sætte en øvre grænse for græsningstrykket. Ekstensiv afgræsning fremmer naturlige forhold på kvælstoffattige arealer, da denne form for naturpleje er nærmest de naturlige forhold, som arter tilknyttet lysåben natur er tilpasset. På jorder med et højere kvælstofindhold (såsom tidligere omdriftsjorder) vurderes slæt eller et højt græsningstryk i en afgrænset periode dog at kunne bidrage til hurtigere udpining af jorden, ved at fjerne næringsstoffer fra arealet. Det er en forudsætning for gode rammevilkår for biodiversitet. Biomassen fra slæt, der fjernes fra udtagne arealer, kan med fordel anvendes til biogasproduktion på grund af græssets lave foderværdi og dermed understøtte synergier mellem energiproduktion og hensyn til miljø og biodiversitet.

Aftalepartierne er derfor enige om, at der i ordningen for permanent ekstensivering (PE) i 2027 indarbejdes en øvre grænse for græsningstrykket på 400 kg/ha og et forbud mod slæt for alle PE-arealer med høj naturværdi eller højt potentiale for natur (HNV-score på 5 eller over) for at tage udgangspunkt i det enkelte areals naturtilstand og -potentiale. Herudover er aftalepartierne enige om at lempe på begrænsninger for anvendelse af græs fra permanent udtagne arealer (herunder permanent ekstensivering) med en lav naturværdi eller lavt potentiale for natur (HNV-score under 5) fra energiafgrødereguleringen, som fastsætter en grænse for anvendelsen af bl.a. græs til biogasproduktion. Derved lempes begrænsninger for anvendelse af græs fra permanent udtagne arealer til biogasproduktion.

Aftalepartierne vil i 2026 på baggrund af en analyse med inddragelse af relevante parter (forskere og organisationer) fastsætte en relevant tidsmæssig grænse for slæt og græsning ud fra hensyntagen til arealets naturværdi.

Natur i ordningerne

Aftalepartierne er enige om at afsætte 100 mio. kr. til natur i ordningen for klimavand- og kvælstofvådområdeprojekter med henblik på at skabe mere og bedre natur og biodiversitet. Tiltaget prioriteres i udfordrede vandområder og akutområder eller områder, der kan bidrage til at skabe store sammenhængende naturområder, og som indgår i de lokale omlægningsplaner. Tiltaget skal bidrage til en mere helhedsorienteret arealomlægning ude i de lokale treparter og skabe mere synergi mellem indsatserne, som kan bidrage til store, sammenhængende naturområder og

mindske afstanden mellem naturarealer samt bidrage til naturforbedring på udtagne arealer samt udgøre et bidrag til beskyttet natur. Tiltaget finansieres af den ramme til kvælstofreducerende tiltag i Danmarks Grønne Arealfond, der blev afsat med trepartsaftalen.

Det er centralt, at lodsejer har incitament til at indgå i naturordninger- og projekter. I den forbindelse noterer aftalekredsen sig, at Ammoniakudvalget forventes at afrapportere i foråret 2026 med anbefalinger til, hvordan ammoniakreguleringen for husdyrbrug kan moderniseres jf. kommissorium for Ammoniakudvalget, således at lodsejernes incitament til at søge ind i naturprojekter kan understøttes.

Udvidelse af permanent ekstensivering

Med trepartsaftalen blev det aftalt, at permanente ekstensiveringsordninger kan være med til at bygge bro mellem forskellige omlægningsindsatser og sikre mere permanent beskyttet natur. Ordningen for permanent ekstensivering har hidtil været afgrænset til kulstofrige lavbundsjorder samt kystvandområder, der har et kvælstofindsatsbehov efter regulering til braklægningspunktet. Aftalepartierne er enige om, at adgangen til ordningen for permanent ekstensivering skal udvides, så alle kystvandoplande med et kvælstofindsatsbehov får adgang. Kystvandområder, hvor kvælstofindsatsbehovet er størst og kulstofrige landbrugsjorder prioriteres før kystvandområder med indsatsbehov under braklægningspunktet inden for den afsatte ramme.

Aftalepartierne noterer sig, at overgangen til NRM i samspil med den såkaldte bruttoarealmodel forøger incitamentet til at lade dyrkningen ophøre på en vis andel af markarealet med henblik på at skabe små biotoper (fx træer og buske). Bedrifter trækkes således ikke i udledningskvote eller arealstøtte herved.

Lokale indsatser

Med henblik på at understøtte den lokale forankring er aftalepartierne enige om at afsætte 2 mio. kr. årligt i 2026-2028 til understøttelse af Naturmødet, som afholdes årligt i maj i Hirtshals, og 2 mio. kr. årligt i 2026-2028 til Klimafolkemødet, som afholdes årligt i august i Middelfart. Endvidere er aftalepartierne enige om at udmønte 6,2 mio. kr. årligt i 2026-2028 til de frivillige deltagere i de lokale grønne treparter til deres arbejde med at implementere omlægningsplaner og gøre arealomlægning til virkelighed i samarbejde med kommuner. Anvendelsen af midlerne dokumenteres anvendt til Grøn Trepert. Indsatserne finansieres af den ramme til lokale indsatser, der blev afsat med trepartsaftalen.